מבארת הגמרא: **וְרַבָּנַן** הסוברים שדי בשלשה דיינים, אינם דורשים מ'ירשיעון' שני דיינים, שכן **'יַרְשִׁיעוּן' כְּתִיב**, חסר וא"ו, ואין ללמוד מכאן שצריך שנים.

בתיבות הכתובות בתורה, פעמים שיש סתירה בין משמעות התיבה כפי שנמסרה למשה ונכתבה בתורה ['מסורת'], לבין משמעות התיבה כפי שהיא נקראת עם הניקוד ['מקרא'], כגון בענייננו המקרא 'ירשיעון' בלשון רבים משמע שני דיינים, והמסורת 'ירשיען' משמע דיין יחיד. ונחלקו איזו משמעות דורשים לעיקר, האם 'יש אם למסורת', כלומר שהעיקר הוא כמו המסורת, דהיינו משמעות הכתיבה ללא הניקוד, או 'יש אם למקרא', כלומר שהעיקר כמו המקרא, דהיינו משמעות הפסוק כפי שנקרא עם הניקוד. להלן מביאה הגמרא תנאים נוספים שסוברים כרבי שהעיקר הוא ה'מקרא'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר (יוסי) [יוֹסֵף] אָמַר [-בשם] **רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי, וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן רוֹעַי, וּבֵית שַׁמַּאי, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַבִּי עֲקִיבָא, כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ, יֵ"שׁ אֵם לַמִּקְרָא** – שהעיקר כמשמעות המקרא כפי שנקרא עם הניקוד.

הגמרא מבארת היכן מצינו שהם סוברים כן: **רַבִּי, הָא דַּאֲמָרַן** – מזה שאמרנו לעיל, שדורש 'ירשיעון' בלשון רבים לשני דיינים, ודורש כך משום שכך נקרא לפי הניקוד.

וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן רוֹעַי, מצינו שסובר יש אם למקרא, דְּתַנְיָא בברייתא (ספרא תזריע פ"א), **שָׁאֲלוּ תַּלְמִידִים אֶת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רוֹעַי**, בפסוק שנאמר לענין לידת נקיבה 'וְטָמְאָה שִׁבְעִים כְּנִדָּתָהּ', **אֶקְרָא אֲנִי** – הריני יכול לקרוא **'שִׁבְעִים'** במקום 'שבועיים', שהרי לא נכתב 'שבועיים' בכתיב מלא, ואם כן **יָכוֹל** אני לומר **שתְּהֵא יוֹלֶדֶת נְקֵבָה טְמֵאָה** לידה במשך **שִׁבְעִים** יום. **אָמַר לָהֶן** רבי יהודה בן רועי, מן הפסוקים יש להוכיח שימי טומאה לנקיבה הם שבועיים, שהרי הכתוב **טִמֵּא וְטִהֵר בְּלידת זָכָר** – לימד שיש ימי טומאה וימי דמי טהרה באשה היולדת זכר. **וְכן טִמֵּא וְטִהֵר בִּנְקֵבָה** – לימד שיש ימי טומאה, וימי דמי טהרה ביולדת נקיבה, **מַה** – כשם שלענין ימי הטהרה אזי **כְּשֶׁטִּהֵר בְּזָכָר, בִּנְקֵבָה** טיהר **כִּפְלַיִם**, שבזכר ימי הטהרה הם שלשים ושלש יום, ובנקיבה הם שישים ושש יום, **אַף** לענין טומאת הלידה, **כְּשֶׁטִּמֵּא בְּלידת זָכָר, בְּלידת נְקֵבָה** טימא **כְּפִלַּיִם**, וכיון שבזכר היא טמאה שבוע, נלמד שבנקיבה היא טמאה רק שבועיים. **לְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ** תלמידיו, **יָצָא** רבי יהודה בן רועי, **וּמָחֲזִיר אַחֲרֵיהֶם** – קרא להם שיחזרו אליו. **אָמַר לָהֶן, אִי אַתֶּם זְקוּקִים לְכָךְ** – להוכחה זו, שכן יש ראיה מעצם הפסוק, משום ש**'שְׁבוּעַיִם' קָרֵינַן** – אנו קוראים שבועיים בוא"ו, **וְיֵ"שׁ אֵם לַמִּקְרָא** – והעיקר כפי המשמעות שנקרא עם הניקוד.

בֵּית שַׁמַּאי, מצינו שסוברים יש אם למקרא, דְּתַנַּן במשנה (זבחים לו:) בענין מתנות שנותנים מדם הקרבן על קרנות המזבח, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כָּל הַדָּמִים הַנִּיתָּנִין** [-שצריכים להזרק מדמם] **עַל מְזֻוֶּה** [-בזוריקה] **שְׁתֵּי מַתָּנוֹת** שהן ארבע **שְׁנָתָנָן** רק **בְּמַתָּנָה** [-בזוריקה] **אַחַת** על קרן המזבח, **כִּיפֵּר** בדיעבד, (**שֶׁנֶּאֱמַר** 'וְדַם וְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ'). **וּבְקַרְנוֹת חֲטָאת** שצריך לתת מדמה ארבע מתנות, נרצה בדיעבד בשנתן **שְׁתֵּי מַתָּנוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אַף בְּחַטָּאת שֶׁנְּתָנָן בְּמַתָּנָה אַחַת** במקום ארבע, **כִּיפֵּר** בדיעבד.

וְאָמַר רַב הוּנָא לבאר, **מַאי טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי** שבחטאת רק אם נתן לכל הפחות שתי מתנות כיפר. שכן בפרשיות של חטאת חיצונה [של מזבח החיצון] נאמר בנתינת הדם על קרנות המזבח, 'קַרְנוֹת', 'קַרְנוֹת', 'קַרְנוֹת', שלשה פעמים, ומכך שקוראים 'קרנות' בלשון רבים יש ללמוד מכל אחד שתים, **הֲרֵי כָּאן שֵׁשׁ** מתנות, **אַרְבַּע** מתוכן באו ללמד **לְמִצְוָה** לכתחילה, שיש לתת ארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח, **וּשְׁתַּיִם** מהן **לְעִכּוּב**, שאם לא נתן לכל הפחות שתי מתנות, לא נתכפר לו.

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, רק מתנה אחת מעכבת, מאחר שבתורה נכתב פעם אחת 'קַרְנוֹת' עם וא"ו, שמשמע שתים, ופעמיים נכתבו 'קַרְנֹת' 'קַרְנֹת' בלא וא"ו, שכל אחת משמע קרן אחת, **הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע** מתנות, **שָׁלְשָׁה** מהם מלמדים **לְמִצְוָה** לכתחילה, **וְאַחַת לְעִכּוּב.** ונמצינו למדים מדברי רב הונא שלבית שמאי העיקר כמשמעות המקרא כפי הניקוד.

שואלת הגמרא: **וְאֵימָא** [-נאמר] **דכוּלְּהוּ לְמִצְוָה** – שכל הארבע 'קרנות' יש לדורשם למצוה לכתחילה, ולבית הלל שדרשו רק ארבע מתנות אין מקור ללמוד על אף אחת מהמתנות שהיא מעכבת. מיישבת הגמרא: לא יתכן לומר שלא תהא אף אחת מהמתנות מעכבות, שכן **כַּפָּרָה בְּכִדְּי לֹא אַשְׁכְּחָן** – להתכפר בלא שום מתן דמים לא מצינו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן, מצינו שסובר יש אם למקרא, דְּתַנְיָא בברייתא (סוכה ו:) בענין מנין הדפנות שצריך להכשר סוכה, דעת חכמים, צריך שיהיו **שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן** – שתי דפנות שלימות, שכל אחת שבעה טפחים בגובה עשרה טפחים, ואילו הדופן השְׁלִישִׁית די שתהא **אֲפִילּוּ** במשך אורך **טֶפַח** אחד ובגובה עשרה טפחים. **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שָׁלֹשׁ** דפנות **כְּהִלְכָתָן** – שלימות, **וְרְבִיעִית אֲפִילּוּ טֶפַח.**

מבררת הגמרא: **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** – במה נחלקו רבנן ורבי שמעון.

מבארת הגמרא: **רַבָּנַן סָבְרִי, יֵ"שׁ אֵם לַמָּסוֹרֶת, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר, יֵ"שׁ אֵם לַמִּקְרָא.** מבארת הגמרא: **רַבָּנַן סָבְרִי יֵ"שׁ אֵם לַמָּסוֹרֶת** – העיקר הוא כפי משמעות הכתיבה ללא הניקוד, וכיון שנכתב בתורה פעמיים (ויקרא כג מב-מג) **'סֻכֹּת' 'סֻכֹּת'** בלא וא"ו, בלשון יחיד, ופעם נוספת **'סֻכּוֹת' 'סֻכּוֹת'** בלשון רבים, שמשמע שתים, **הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע** דפנות, **דַּל חַד קְרָא לְגוּפֵיהּ** – הפחת פסוק אחד שבא לעיגו לימוד על שלש דפנות, **אֲתָאי הִלְכְתָא** – באה הלכה למשה מסיני, **גְּרַעְתָּא** [-והפחיתה] לְשיעור דופן הַשְּׁלִישִׁית, **וְאוֹקֵימְתָּא אַטֶּפַח** – והעמידה אותה על שיעור טפח. **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר**, כיון שלפי המקרא אנו קוראים **'סֻכּוֹת סֻכּוֹת סֻכּוֹת'**, הרי כאן שלשה פעמים בלשון רבים, ויש ללמוד מכל אחד שתים, **הֲרֵי כָּאן שֵׁשׁ, דַּל חַד קְרָא לְגוּפֵיהּ** – הפחת פסוק אחד שבא לעיגו מצות ישיבה בסוכה, **פָּשׁוּ לְהוּ אַרְבַּע** – נשארו בידינו לימוד על ארבע דפנות, **אֲתָאי הִלְכְתָא** למשה מסיני, **גְּרַעְתָּא** [-והפחיתה] לְשיעור דופן **רְבִיעִית, וְאוֹקֵימְתָּא אַטֶּפַח** – והעמידה אותה על שיעור טפח.

רַבִּי עֲקִיבָא, מצינו שסובר יש אם למקרא, דְּתַנְיָא בברייתא (תורת כהנים אמור פ"ב) לגבי אזהרת כהן גדול על טומאת אהל המת, **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִנַּיִן לְשיעור של רְבִיעִית דָּם שֶׁיָּצְאָה מִשְּׁנֵי מֵתִים שֶׁמְּטַמֵּא בְּטומאת אֹהֶל המת, שֶׁנֶּאֱמַר** בכהן גדול (ויקרא כא יא) **'עַל כָּל נַפְשׁוֹת מֵת לֹא יָבֹא'** – שלא יבא לאהל שיש בו **'נפשות' מת**, כלומר דם שנקרא 'נפש', שאף הוא מטמא באוהל המת, ומזה שנאמר 'נפשות' בלשון רבים ו'מת' בלשון יחיד, יש לדרוש לאסור דם הבא **מִשְּׁתֵּי נְפָשׁוֹת** – שתי מתים **וְשִׁיעוּר אֶחָד**, דהיינו שיעור מיתה שהוא רביעית. מבארת הגמרא: **וְרַבָּנַן** הסוברים שאין דם משני מתים מצטרף לטמא ברביעית, טעמם הוא, הואיל ו**'נַפְשׁוֹת' כְּתִיב** חסר וא"ו, משמע דם הבא ממת אחד. ורבי עקיבא שמטמא בדם משני מתים סובר ש'יש אם למקרא', והעיקר כפי משמעות הקריאה.

מקשה הגמרא: **מְתִקֵּיף לָהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, מִי אִיכָּא דְּלִית לֵיהּ** – וכי יש מי שאינו סובר שיֵ"שׁ **אֵם לַמִּקְרָא, וְהָתַנְיָא** בברייתא, נאמר בתורה (שמות כג יט) **'לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ'** – אין לבשל בשר גדי בחלב שנחלב מאמו, **יָכוֹל** הייתי לקרוא את הפסוק כך, **'בְּחָלְב** אמו', כלומר שהאיסור הוא לבשל בשר עם חֵלֶב, אבל בְּחָלָב מותר לבשל.

האבות והשבטים בחרו להיות רועי צאן . . כדי שהעולם לא יבלבל וימנע אותם מעבודתם. ומטעם זה לא רצו המרגלים להיכנס לארץ, כי טענתם הייתה שהכניסה לארץ היא ירידה גדולה.

ממאמר שבת פרשת מטות-מסעי, ה'תש"כ

משיבה הברייתא: **אָמַרְתָּ** – יש לך לומר יֵשׁ **אֵם לַמִּקְרָא** והוא נקרא 'חָלָב'. ומוכח מהברייתא שאין מי שסובר שיש אם למסורת, שאם כן מנין לו שבשר אסור בחָלָב, ובהכרח שלכל הדעות יש אם למקרא.

אֶלָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא – כל התנאים שהובאו לעיל סוברים יֵשׁ **אֵם לַמִּקְרָא**. ומבארת הגמרא את כל מחלוקות התנאים באופן שיכולים לסבור כולם שיש אם למקרא: **וְרַבִּי וְרַבָּנָן** שנחלקו במנין הדיינים של דיני ממונות, שלרבי צריך חמשה ורבנן די בשלשה, שניהם מודים שיש אם למקרא, ומתיבת 'ירשיעון' שהיא לשון רבים למדים שני דיינים, **וּבְהָא קָמִיפְּלִגִי**, מי הם אלו ה'אלהים' המוזכרים בפסוק 'אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים', **רַבִּי סָבַר**, 'יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים' הכוונה שירשיעו עוד שנים **אַחֲרִינִי** – אחרים מלבד 'אלהים' שהוזכר קודם בפסוק 'עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא', ומאחר ו'אלהים' אלו האחרים הם שנים, שהרי 'ירשיעון' לשון רבים שנים, יש ללמוד מזה לדמות שאף 'אלהים' שהוזכר קודם אף הם שנים, נמצינו למדים מכך לארבעה דיינים, ובדי שלא יהיה בית דין שקול מוסיפים עוד אחד. **וְרַבָּנָן סָבְרִי**, 'יַרְשִׁיעוּן' אכן משמע שני דיינים, שכן הוא בלשון רבים בפי משמעות המקרא, אלא שאותם השנים הם **דְּהַאי וְהַאי** – הדיין אחד המרומז בתיבת 'אלהים' שבפסוק הקודם, והדיין המרומז ב'אלהים' בפסוק כאן, וביחד הם שנים, ובדי שלא יהיה בית דין שקול מוסיפים עוד אחד.

וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן רוֹעֵץ שהשיב לתלמידיו 'יש אם למקרא', **לֹא פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ** – לא חלקו עליו חכמים בדבר זה.

בֵּית הִלֵּל שסוברים שארבעת המתנות שנאמרו בחטאת אינן מעכבות, אינו משום שיש אם למסורת, אלא למדו את שיטתם ממקום אחר, **דְּתַנְיָא** בברייתא, נאמר בחטאות שדמם נזרק על מזבח החיצון **'וְכִפֶּר' 'וְכִפֶּר' 'וְכִפֶּר'** שלש פעמים, ללמד שמתכפרות בנתינה אחת, ונצרכו להיכתב כולן **מִפְּנֵי הַדִּין** – משום שאם לא היו נכתבים, היינו למדים שכל המתנות מעכבות, כדלהלן. דנה הברייתא: **וַהֲלֹא דִּין הוּא** – הלא יש ללמוד שהמתנות אינן מעכבות בבנין אב, שהרי **נֶאֱמַר** מתן **דָּמִים** בקרבנות שדמם נזרק על קיר המזבח **לְמַטָּה** מחוט הסיקרא, **וְנֶאֱמַר** מתן **דָּמִים** בחטאות שדמם נזרק בקרנות המזבח **לְמַעְלָה** מחוט הסיקרא, **מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמַטָּה שֶׁנִּתְּנוּ בְּמַתָּנָה אַחַת כְּשֵׁרִין** בדיעבד, כך נלמד **שֶׁאַף דָּמִים** של חטאת **הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה, שֶׁנִּתְּנוּ בְּמַתָּנָה אַחַת כְּשֵׁרִין**, ולשם מה כפלה התורה את תיבת 'וכיפר'. **אוֹ** – ומצד שני דנה הברייתא לומר **כְּלַךְ לְדֶרֶךְ זוֹ** – יש אפשרות ללמוד בדרך אחרת, שהרי **נֶאֱמַר** מתן **דָּמִים בַּחוּץ** – בחטאות שדמם נזרק על מזבח החיצון, **וְנֶאֱמַר** מתן **דָּמִים בִּפְנִים** – בחטאות שדמם ניתן על מזבח הזהב שבפנים **הַהֵיכֵל, מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים בִּפְנִים, אִם חִיסַּר אַחַת מֵהַמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם, אַף** במתן **דָּמִים הָאֲמוּרִים בַּחוּץ, אִם חִיסַּר אַחַת מֵהַמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה כְּלוּם** ולא נתכפר לו.

הברייתא מבררת איזה דרך נראה יותר ללמוד, האם משאר הקרבנות או מחטאות הפנימיות: **נִרְאֶה לְמִי דּוֹמֶה** יותר חטאות הנזרקות על מזבח החיצון, מצד אחד יש לומר שדָּנין ללמוד חטאות הנעשות בחוץ מֵהקרבנות הנעשים בחוץ, **וְאֵין** דָּנין חטאות הנעשות בחוץ מֵחטאות הנעשות **בִּפְנִים**, ולצד זה אין כל המתנות של חטאות מעכבות. **אוֹ** מצד שני יש לומר, **כְּלַךְ לְדֶרֶךְ זוֹ** – ללמוד בדרך אחרת המסתברת יותר, דָּנין ללמוד את מי שהוא קרבן **חַטָּאת** וגם נאמר בו **אַרְבַּע קְרָנוֹת**, **מַחטאות הפנימיות** שאף הן קרבן **חַטָּאת** וגם נאמר בהן **אַרְבַּע קְרָנוֹת, וְאַל יוֹכִיחַ** ללמד אחרת **זֶה** [־שאר קרבנות], **שֶׁאֵין הם חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת**. וכיון שדרך זו יותר מסתברת, משום שחטאות הפנימיות שוות לחיצוניות בשני דברים, שם 'חטאת' וגם ארבע קרנות. ואם נלמד כך, הרי שכל המתנות של חטאות מעכבות, לפיכך **תַּלְמוּד לוֹמַר** – הוצרך הפסוק לכתוב **'וְכִפֶּר' 'וְכִפֶּר' 'וְכִפֶּר'**, **מִפְּנֵי הַדִּין** – כדי שלא נלמד מחטאות הפנימיות. ודורשים כך, **כִּיפֵּר** הנאמר פעם אחת מלמדנו שנתכפר **לְמביא חטאת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא שְׁלֹשָׁה** מתוך הארבע מתנות, עוד למדנו **שכִּיפֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא שְׁתַּיִם** מתוכן, והשלישי מלמדנו **שכִּיפֵּר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא אַחַת**. ומכאן למדו בית הלל את שיטתם, אף ש'קרנות' משמע לשון רבים כמו המקרא.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן החולקים במנין הדפנות הנצרכות להכשר סוכה, שניהם סוברים ש'בסוכות' משמע שתים כמו המקרא, והואיל ותיבה זו נכתבה שלש פעמים, ואחד מהם נצרך לגופו, נשארו שתי תיבות שבכל אחת מהם רמוזים שתי דפנות, וביחד למדנו להצריך ארבע דפנות, **וּבְהָא פְּלִיגִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר, סְכָכָא בָּעֵי קְרָא** – אין צריך פסוק ללמוד שהסוכה צריכה סכך, ונמצא שמהפסוקים לומדים ארבע דפנות, וההלכה למשה מסיני מפחיתה משיעור דופן רביעית. **וְרַבָּנָן סָבְרִי, סְכָכָא בָּעֵי קְרָא** – את הסכך גם צריך ללמוד מהייתור של 'בַּסֻּכּוֹת', ונמצא שמשתי התיבות לומדים סכך, ושלשה דפנות, וההלכה מפחיתה משיעור דופן שלישית.

וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנָן החולקים בדין רביעית דם שהצטרפה משני מתים, שניהם סוברים יש אם למקרא ו'נַפְשׁוֹת' משמע שתים, **וּבְהָא פְּלִיגִי**, נאמר בפסוק (ויקרא כא יא) 'עַל כָּל נַפְשׁוֹת מֵת', וגו', **רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר, 'נַפְשׁוֹת' תַּרְתֵּי** – שני בני אדם **מַשְׁמַע**, ודורש מזה שנאמר 'נפשות' בלשון רבים ו'מת' בלשון יחיד, שרביעית דם הבא משני מתים מטמא. **וְרַבָּנָן סָבְרִי, 'נַפְשׁוֹת' דְּעָלְמָא מַשְׁמַע**, כלומר, שלא יטמא לאחת מכל נפשות מת שבעולם, אך דווקא בדם היוצא ממת אחד, אבל משני מתים אינו מצטרף לשיעור אחד.

הגמרא דוחה ומוכיחה שיש הסוברים שיש אם למסורת. מקשה הגמרא: **וְכִי יִתְּכֵן דְּכוּלֵּי עָלְמָא** סוברים שֵׁיֵּשׁ **אֵם לַמִּקְרָא, וְהָתַנְיָא** בברייתא, נאמר בפרשיות המלמדות מצות תפילין **'לְטֹטָפֹת' 'לְטוֹטָפֹת'** שלש פעמים, וכיון שבשניים כתוב 'טטפת' בכתיב חסר שמשמע מכל אחת טוטפת אחת, ובאחד כתוב 'טוטפות' בכתיב מלא שמשמע שנים, **הֲרֵי נרמזו כָּאן אַרְבַּע** בתים לתפילין שבראש, **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ** לדרוש מכפילות התיבות, מאחר וניתן ללמוד זאת מאחת מהן, שכן תיבת 'טטפת' מורכבת משתי תיבות, 'טט' ו'פת', ופירושה של תיבת **'טַט' בְּכַתְפִּי** [־שם מקום], היא **שְׁתַּיִם**, ופירושה של תיבת **'פַּת' בְּאַפְרִיקִי** [־שם מקום], היא **שְׁתַּיִם**, וביחד למדנו ארבעה בתים לתפילין שבראש. ונמצינו למדים שדעת רבי ישמעאל שהיכן שנכתב 'טטפת' בכתיב חסר הכוונה רק לבית אחד, על אף שהמקרא הוא 'טוטפות' בלשון רבים, ומשום שיש אם למסורת.

מאחר והוכח שאכן יש מחלוקת אם יש אם למקרא או למסורת, חוזרת הגמרא ומבארת שהתנאים שהובאו חולקים האם יש אם למקרא או למסורת, ואת הקושיא מ'לא תבשל גדי בחלב אמו' מתרצת הגמרא באופן אחר: **אֶלָּא, לְעוֹלָם פְּלִיגִי** התנאים אם יש למקרא או למסורת, **וְהָנֵי מִילֵּי כִּי פְּלִיגִי** – ודבר זה שנחלקו הוא **דווקא הֵיכָא דְּשַׁנֵּי קְרָא מְפוֹרָשׁ** – היכן שצורת הקריאה מצריכה להוסיף על האותיות שנמסרו במסורת, וכיון שהמסורת היא חסירה, מוכח שיש לדרוש גם את המסורת. **אֲבָל הַאי** – פסוק זה 'לא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ', שהתיבות 'חֲלֵב' [לפי המקרא] **וְ'חֶלֶב'** [לפי המסורת] **דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ** – האותיות שבהן שוות, מודים כולם **שֵׁיֵּשׁ אֵם לַמִּקְרָא**, ונאסר רק בישול בשר בחָלָב.

מקשה הגמרא: **וַהֲרֵי** תיבת **'יִרְאָה' 'יֵרָאֶה'** שבפסוק 'יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ' (שמות כג יז), **דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ** – שאותיות המקרא והמסורת הן שוות, **וּפְלִיגִי** תנאים אם דורשים גם את המסורת. **דְּתַנְיָא** בברייתא, נאמר בתורה (שם) 'שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאָדֹן ה'', שכל ישראל מצווים לעלות לבית המקדש ולהיראות לפני ה' ברגל, **יוֹחָנָן בֶּן דַּהֲבַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא, הַפּוֹתֵא** [־עיור] **בְּאַחַת מֵעֵינָיו, פָּטוּר מִן הָרְאִיָּה** – ממצות עליה לרגל, **שֶׁנֶּאֱמַר** 'יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ', שלפי המסורת יש לדרוש 'יֵרָאֶה', שיבוא האדם לראות את פני השכינה, והקרי הוא 'יֵרָאֶה', והיינו שהאדם יתראה לפני ה' שבא לראותו, והקיש הכתוב את ראיית האדם [שבמשמעות המסורת] לראיית ה' [שבמשמעות המקרא], ללמד **שכְּבָרְכָתוֹ שֶׁה' בָּא לִרְאוֹת** את האדם, **כָּךְ** ה' **בָּא לִירָאוֹת** לפני האדם שיראהו, **מַה** ה' בא **לִרְאוֹת** את האדם **בְּשִׁתֵּי עֵינָיו** של ה', **אַף** שבא ה'

המשך בעמוד פז

לֵירָאוֹת לפני האדם, יראהו האדם בְּשֶׁתֵּי עֵינָיו, למעט סומא באחת מעיניו. ומוכח שהמחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת היא אף כשאין שינוי בין הצורה שנכתבה בתורה, לבין הצורה שצריך לכתוב אותה כפי שהיא נקראת.

הגמרא מבארת באופן אחר מדוע כולם מודים שהאיסור הוא לבשל בשר בחֲלָב ולא בחֲלָב: אֶלָּא אֲמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, אֲמַר קְרָא, 'לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי', ויש לדייק מכך שדווקא דֶּרֶךְ בִּישּׁוּל אֲבָרָה תּוֹרָה, שהאיסור הוא 'לבשל' את הבשר בחלב, ורק בחֲלָב שהוא משקה צלול שייך בישול, אבל בחֲלָב שהוא 'שומן' אין שייך 'בישול' אלא 'טיגון'.

דין נוסף בענין מנין הדיינים הראויים לדון דיני ממונות: תָּנוּ רַבָּנָן, דִּינֵי מָמוֹנוֹת נידונים בִּשְׁלֹשָׁה דיינים,